

A SZAKOKTATÁS AKTUÁLIS HUMÁNERŐFORRÁS FEJLESZTÉSÉRŐL, KIEMELTEN AZ EGÉSZSÉGÜGYI PEDAGÓGUSKÉPZÉSÉRŐL

VOCATIONAL EDUCATION ON THE DEVELOPMENT OF CURRENT HUMAN RESOURCES, IN PARTICULAR ABOUT HEALTH TEACHER TRAINING

LÁCZAY MAGDOLNA

főiskolai tanár, college professor

Debreceni Egyetem Egészségügyi Kar, Faculty of Health University of Debrecen
Nyíregyháza

laczay.magdolna@foh.unideb.hu

ABSTRACT

Current educational developments have to go hand in hand with crisis management. In the field of Vocational Training the accreditation of the Teacher's programmes are yet to be finished. Training professionals in accordance with the new legal framework is still a problem in many areas. The teacher of health sciences and health care programme at the University of Debrecen Faculty of Health is one of the exceptions. Students at the part time training programme come from one of the BSc/BA programmes and work in a profession corresponding to their degrees. A smaller part of the students already works in vocational training as a teacher or trainer. All of the students have some professional experience in training either from secondary schools or trainings at their workplaces. However they lack professional competencies in professional pedagogy, methodology, psychology, management etc. This programme can develop the level of these competencies enough to make the students competent on the labour market. The study outlines the changes in vocational teacher training in Hungary from a chronological, legal and practical point of view, and focuses on the development of current human resources in health education.

1. Bevezetés

Napjainkban általánosan elfogadott, hogy a gazdasági fejlesztés kulcsfontosságúja a szakmailag felkészült munkaerő. Ugyanakkor kevesebb ismerettel rendelkezünk az oktatás-képzés terén történő paradigma váltás releváns humán erő fejlesztésének a feltételeiről, módjáról, ezen belül a szakmai tanár és szakoktató képzéséről. A megfelelő kvalitások és a munkaerőpiac által igényelt szakember létszámok viszont csak a megfelelő feltételek, ez esetben a minőségi képzés mellett várhatóak. Igaz ez az oktatásban dolgozóakra is, hiszen az elmúlt években folyó változásoktól várt siker nemzeti stratégiai kérdéssé vált.

A szakmai tanárok képzésének akkreditációja folyamatos, de még több szakterületen nincs lehetőség az új törvények által meghatározott szakemberek képzésére. Egyik kivétel az egészségügyi szakmai tanár szak, amely a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán 2016 óta folyik. A levelező tagozaton lévő hallgatók valamelyik egészségügyi alapszakot már elvégezték. Nagy részük ennek megfelelő munkakörben dolgozik, másik részük az egészségügyi szakképzésben már oktatói munkát végez. Mindnyájan rendelkeznek olyan tapasztalatokkal, amelyeket a munkahelyi vagy a szakközépiskolai oktatás gyakorlatain szereztek. Pedagógiai előképzettségük hiányában viszont nem rendelkeznek azokkal az oktatói kompetenciákkal, amelyekkel a pedagógiai tudásukat és gyakorlatukat olyan szintre emelhetik, amelyekkel a munkaerőpiac által igényelt munkaerőt képezhetnék. A tanulmány a szakmai pedagógus képzés hazai változását kronologikus, jogszabályi és gyakorlati aspektusból vizsgálja, kiemelten az egészségügyi szakoktatás aktuális humán erőforrás fejlesztését.

2. Az oktatásfejlesztés harmonizálásának nehézségei

A magyar oktatáspolitikában jelentős változás következett be 2010-2013 között. Megjelentek azok a törvények, amelyek a köznevelés, a szakképzés, a felsőoktatás és a felnőttképzés irányításának és finanszírozásának az átszervezését elindították.¹ Különösen nagy jelentősége van ebben a folyamatban a szakképzés megújításának, mivel a magyar gazdaságban egyidőben jelentkező magas munkanélküliség és munkaerőhiány csak ilyen módon javítható. Az eddigi tapasztalatok alapján megfogalmazódott az a vélemény, hogy a képzés minősége és a munkaerőpiac igényeihez való igazodása nem megfelelő, így ennek javítása nemzeti stratégiai kérdés [1/2014. (I. 3.) OGY határozat]. Az oktatás átalakítását szolgáló törvények és az azóta megjelent módosításaik, végrehajtási utasításaik mára az oktatási rendszer teljes átrendeződését eredményezték, amelyben új elemként megjelent a duális képzési forma bevezetése is. A 2015. évi CXXXI. törvény 38. §. (1) hatályba lépésével több pontban módosította a 2011. CCIV. a Nemzeti Felsőoktatásról szóló törvényt, amelynek a 108.§ (1b) bekezdése definiálja a duális képzést, egyben kijelöli, hogy műszaki, informatika, agrár, természettudomány valamint a gazdaságtudomány területére sorolt képzéseknél alapszakon, a szociális területén pedig mesterszakon is lehet ilyen képzési formát akkreditáltatni, és a gyakorlati képzés szervezeti kereteit a Duális Képzési Tanács útmutatói adják. A duális képzési forma nemcsak lehetőség, hanem előírás is vált azokban a felsőoktatási intézményekben, amelyek az alkalmazott tudományok egyetemként alakultak át. A 2011. CCIV. évi felsőoktatásról szóló,

---

¹ CLXXXVII. törvény a szakképzésről, a CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, a CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról, majd 2013-ban a LXXVII. törvény a felnőttképzésről.

többször módosított törvény 9.§. (3a) bekezdésében az áll, hogy legalább két szakon duális képzést kell folytatnia.

A duális képzési formának a szakoktatásban, a szakképzésben a messzi múltba nyúlnak a gyökerei, de a jelenlegi oktatásfejlesztési időszakban két ösztönző erő emelte be a felsőoktatásba. Egyrészt a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara stratégiai koncepciója és a kamara kiemelt érdekérvényesítő ereje, másrészt a hazánkban meghonosodó német gépgyártás/autóipar szervezeti és szakképzési kultúrája. Ebből adódik, hogy a duális képzés elsősorban a gépgyártásban hozott eddig sikereket, de úgy véljük, hogy további korszerűsítésre, az együttműködések finomítására lenne szükség. Az oktatás korszerűsítésének ezen a területén oktatásfejlesztéssel változtatni szükséges.

Az eddigi tapasztalatok és igények, véleményem szerint, az alábbi fő fejlesztendő területeket jelölik ki,

- A szakképzési funkciók és a képzési szerkezet elhelyezése az oktatási és felnőttképzési struktúrában, amely módosíthatja a jelenlegi oktatási és szakmastruktúrát,
- A szakoktatás-szakképzés (felnőttképzés) kimeneti követelményrendszerében azonos minőségi kritériumok kellene, amelyek csak megfelelő színvonalú, egyeztetett képzettséggel érhetőek el, és egyúttal nemzetközi relevanciával rendelkeznek,
- A bolognai rendszerű kétszintű felsőoktatási képzést be kell vezetni, illetve ki kell terjeszteni a szakoktatás valamennyi ágazatában, ezzel lehet teljesíteni a CLXXXVII. törvény 30.§ (4) és (5) bekezdésben előírt követelményt, hogy a szakoktatásban dolgozó szakoktatók pedagógus végzettséggel rendelkezzenek,
- A jelenlegi felsőoktatásban azonban csak részben léteznek ilyen képzések, ebből következik, hogy a szakoktató- és szakmai tanárképzést ki kell terjeszteni szakoktatás minden területére, azaz a szolgáltatási és az egészségügyi szektorra is.

Ebben a tanulmányban nincs mód valamennyi terület részletes elemzésére, csupán a legsürgetőbb feladatokra van mód reflektálni.

A korszerű szakképzés eredményes megvalósításához hiányoznak azok a szakpedagógusok (tanárok és szakoktatók), akik részben a pedagógus társadalomban megjelenő generációváltás, nagyrészt a szakmai követelmények változása miatt pótlásra, képzésre várnak. A sommás kijelentés alátámasztására az Észak-alföldi régió adatait láthatjuk a következő táblázatban:

1. táblázat: Szakgimnáziumi pedagógusok végzettség szerinti megoszlása megyénként (%)

Table 1: Distribution of vocational secondary school teachers by qualification per county (%)

év	terület / régió	Középis- kolai tanár	Ált. iskolai tanár	Szak- oktató	Szakmai nem pedagógus	Egyéb végzettségű
2016	Országos adatok	78,07	3,08	3,58	2,30	11,29
2013	Szabolcs- Szatmár- Bereg	73,84	5,76	1,89	6,61	11,90
2016	Szabolcs- Szatmár- Bereg	78,57	3,38	5,69	1,06	11,90
2013	Hajdú- Bihar	74,43	4,74	1,58	2,47	16,78
2016	Hajdú- Bihar	78,08	3,70	0,85	2,85	14,52
2013	Jász- Nagykun- Szolnok	75,72	6,07	2,08	2,40	13,74
2016	Jász- Nagykun- Szolnok	78,08	3,70	0,85	2,85	14,52

Saját szerkesztés. Forrás: A közoktatás indikátorrendszere 2017(Szerk Varga J.)

Az adatsorok elemzése kapcsán rögtön feltűnik, hogy nincsenek megjelölve a szakmai tanárok, továbbá a szakmai nem pedagógus végzettségből nem következik, hogy esetleg mérnök, orvos, közgazdász végzettségűek-e. Másrészt az egyéb végzettségűek aránya a tantestületekben 11-17% között változik, feltehetően ők középfokú végzettségűek, de előfordulhat, hogy szakmunkás bizonyítvánnyal vesznek részt az oktatásban. Az sem derül ki a statisztikából, hogy milyen végzettségűek a szakoktatók, van-e pedagógiai végzettségük vagy kamarai mestervizsgával rendelkeznek-e, de az igen, hogy részvételi arányuk általában igen alacsony, és az észak-alföldi régióban ez is változó. A változások a szakoktatók és a szakmai nem pedagógusok esetében olyan mértékűek, hogy

célszerűnek látszott a 2013-as év adataival összevetni. A kiválasztott két évhez ugyanis jelentős átszervezések kapcsolódtak. Egyrészt a 150/2012 (VII.6.) kormányrendelettel hatályba lépett az új Országos Képzési jegyzék, amely a következő tanévre átrendezte az oktatható szakmák struktúráját, tartalmát, másrészt a 2015. évi LXVI. törvény létrehozta az új iskolaformákat, a szakközépiskolákat és szakgimnáziumokat, amelyek 2016-ban kezdték meg működésüket. Itt csak az iskolai oktatásban szükséges fenti humán erő szerepel, emellett nem tudjuk, hogy a munkahelyeken letöltött gyakorlatokon kik, milyen felkészültségűek oktatják a tanulókat.

Még rosszabb az arány a szakközépiskolákban, ahol a középfokú és egyéb végzettségűek aránya eléri az egyharmadot, sőt amennyiben a szakoktatóknak nincs felsőfokú végzettsége, közelíti az oktatók 40-50%-át. Emellett joggal feltételezhető, hogy az egyéb végzettségűeknek még középfokú iskolai végzettsége sincs. Így itt valóban az idősebb szakmunkások irányítják a felkészítést, és az is valószínű, hogy nem a legújabb, modern technológiai tudást igénylő szakmák esetében. Közismert, hogy a szakképzés új intézményeinek a fenntartói 2016-ban jelentősen változtak, és itt nem csupán a minisztériumokra gondolhatunk, hanem az egyházi és magániskolák számának a növekedésére is, ahol az oktatói felkészültségnek a megoszlás hasonlóan alakult.

A fenti adatok alátámasztják a szakoktatásban szükséges oktatók hiányát, képzésüknek a jelentőségét. A magyar pedagógia történetben volt már hasonló probléma, és erre hazai tanárképzés egyik alapítója, Kármán Mór már 1911-ben leírta, hogy „a nemzeti munkásságunk egyetlen köre sem lehet el korunkban a tudományos alapú megvilágítás és irányítás nélkül, minden téren már a szaktanárok képzésének, valamint a szakszerű tudományosság ápolásának érdeke ráutal a főiskolai oktatásnak, az egyetemi tanítás rendjének az ily irányú felhasználására.” (Faludi, 1969: 241–251.) Ma legfeljebb a megállapítás stílusa változik, de a mondanivalója továbbra is aktuális. Napjainkban azonban kiegészül azzal a kérdéssel, hogy mit és hogyan tanítsunk abban a változó tanítási-tanulási folyamatban, amelyet az info-kommunikációs forradalomban megélünk.

A következő táblázat adatai alátámasztják a szakoktatásban szükséges oktatók hiányát, képzésüknek a jelentőségét. A magyar pedagógia történetben volt már hasonló probléma, és erre hazai tanárképzés egyik alapítója, Kármán Mór már 1911-ben leírta, hogy „a nemzeti munkásságunk egyetlen köre sem lehet el korunkban a tudományos alapú megvilágítás és irányítás nélkül, minden téren már a szaktanárok képzésének, valamint a szakszerű tudományosság ápolásának érdeke ráutal a főiskolai oktatásnak, az egyetemi tanítás rendjének az ily irányú felhasználására.” (Faludi, 1969: 241–251.) Ma legfeljebb a megállapítás stílusa változik, de a mondanivalója továbbra is aktuális. Napjainkban azonban kiegészül azzal a kérdéssel, hogy mit és hogyan tanítsunk abban a változó tanítási-tanulási folyamatban, amelyet az info-kommunikációs forradalomban megélünk.

1. táblázat: Szakközépiskolai pedagógusok végzettség szerinti megoszlása megyénként (%)

Table 2: Distribution of vocational school teachers by qualification per county (%)

Szakközépiskolai pedagógusok		Középiskolai tanár	Általános iskolai tanár	Szakoktató	Szakmai, nem pedagógus végzettségű	Középfokú végzettségű	Egyéb végzettségű
2016	Országos	38,40	9,30	14,48	4,34	6,10	27,37
2016	Szabolcs-Szatmár-Bereg	33,03	15,69	16,14	6,49	5,13	23,53
2016	Hajdú-Bihar	37,68	14,69	12,56	3,55	3,08	28,44
2016	Jász-Nagykun-Szolnok	33,03	15,69	16,14	6,49	5,13	23,53

Saját szerkesztés. Forrás: (Szerk: Varga J.) A közoktatás indikátorrendszere 2017

3. A szakmai tanárképzés jellemzői

A tanárképzés megújításának tervét köszöntve Csapó Benő (2007) azt emelte ki, hogy „Igen nagy jelentőségű fejlemény az, hogy tanári diplomát csak mesterszinten lehet szerezni, azaz már a felsőoktatáson belül is végbemegy egyfajta válogatás, és csak a legfelkészültebb hallgatók léphetnek a tanárrá válás útjára. Külön szerencse számunkra, hogy ez a váltás egy olyan időszakban megy végbe, amikor Magyarország jelentős európai támogatásokat vehet igénybe felsőoktatása fejlesztésére.” Ezt az optimizmust ekkor az indokolta, hogy Magyarország az Európai Unió tagja lett, illetve, hogy új oktatási törvény jelent meg – 2005. évi CXXXIX. törvény –, amely elindította hazánkban a bolognai rendszerű felsőoktatást, lehetővé téve, hogy az Egységes Európai Felsőoktatási Tér teljes jogú tagjai legyünk. A felsőoktatási szakképzés rendszerében azonban nem sikerült igazi áttörést elérni.

Az előkészítés szakaszában, 2005 augusztusában jelent meg az akkor működő főiskolai szakok listája magyarul és angolul (<http://www.nefmi.gov.hu/felsooktatás/dokumentumok/magyar-felsooktatásban-090803-1>). Ebben például létezett az egészségtanár (teacher of health promotion), amit a testkulturális, azaz a sport képzési területhez soroltak, valamint az egészségügyi szakoktató (vocational instructor of health care). Ezt aztán az új törvényhez kapcsolódó decemberben megjelenő 289/2005. (XII. 22.) Korm. rendelet annyiban

módosította, hogy az egészségügyi alapszakot végzők számára megalapították az egészségügyi tanár szakot, a testnevelés és sport képzési területen pedig működhetett az egészségfejlesztő tanár szak, de az alapszakok közül kimaradt az egészségügyi szakoktató. Így fordulhatott elő, hogy a 2005-ben még elindított képzésnek már nem volt folytatása, sőt az egészségügyi tanár szak is csak egy ciklust élt meg. Sajnálatos módon az oktatás teljes átalakítását eredményező 2011-es törvények ezen az állapoton nem változtattak, de még lehetett reménykedni a további kutatások, fejlesztések eredményességében.

A szakmai tanárképzés elindítása azonban korántsem volt zökkenőmentes, és még éveket váratott magára. Az ide vonatkozó kutatások és fejlesztések elsősorban az uniós támogatású TÁMOP-4.1.2/B pályázatok támogatásával folytak, így a képzési és kimeneti követelmények kidolgozása, az indítási akkreditációk időben kitolódtak 2015-ig (Berki, 2015), és hozzátehetjük, még nem fejeződtek be. Az szakmai tanárképzési rendszer kialakításának feltételei nem voltak teljesen tisztázottak. Az új Országos Képzési Jegyzéket (OKJ) egy évvel az oktatási törvények után fogadta el a törvényhozás [150/2012. (VII.6.) Korm. rendelet], és újabb egy évvel később vezették be, ami nemcsak a felnőttképzést, hanem a szakképzés teljes vertikumát is átrendezte. Több jelentős módosítást tartalmazott, például változott a szakmák száma, besorolása, stb., de a szakmacsoportok száma, szerkezete megmaradt, és továbbra is indulhatott ugyanaz a képzés iskolarendszerű és felnőttképzési formában. Az oktatásra jogosult pedagógusok szakjainak az előkészítése ekkor még nem záródott le, de az egyre növekvő aszinkronitás nemcsak ebből eredt. Az indítható szakmai tanár szakok struktúrája lényegében nem változott, maradt az agrár, a közgazdász/üzleti és a műszaki szakterületre, majd az osztott és osztatlan képzés kidolgozása során kiegészült az egészségügyi, a pedagógia és a művészeti tanár szakokkal. A szakoktató szakok esetében még ennyi sem történt, hiszen nem fogadta el a vezetés az iskolai szakoktató BA szaknak a tanárszakokhoz és az OKJ rendszeréhez egyaránt igazodó tervezetét, valamint a pedagógus képzési területre történő átsorolását. Az iskolai szakoktató szak létesítésére a Debreceni Egyetem által felterjesztett anyagot a minisztérium nem bocsátotta akkreditációra, és 2016-ban mint a felterjesztés előkészítője én is megkaptam az akkori államtitkár, Palkovics László levelét, amiben ez állt: „A képesítési jegyzék 2015-ben történő átalakítása után – utalás a 139/2015.(VI.9.) Korm. rendeletre LM – ugyanis úgy véltük, szükséges kellő időt biztosítani arra, hogy látható legyen, 2017-re mely szakok tudnak elindulni, az új jegyzék szerint, és hol maradt hiányos a képzési szerkezet.” A változás azonban ekkor is elmaradt, noha több felsőoktatási intézmény, szakmai szervezet támogatta a koncepciót. Maradtak tehát a korábbi szakoktató képzések az ágazatoknál, a különböző minisztériumoknál. Így a szakoktató szakot választók – bár törvény írja elő a pedagógiai végzettséget – nem szerezhettek pedagógus besorolást, minősítést, így több OKJ-s szakképzési területre nincs lehetőség se szakmai elméleti

tárgyakat oktató tanár, se a gyakorlati képzést megtervezni, levezetni képes szakoktató képzésére.

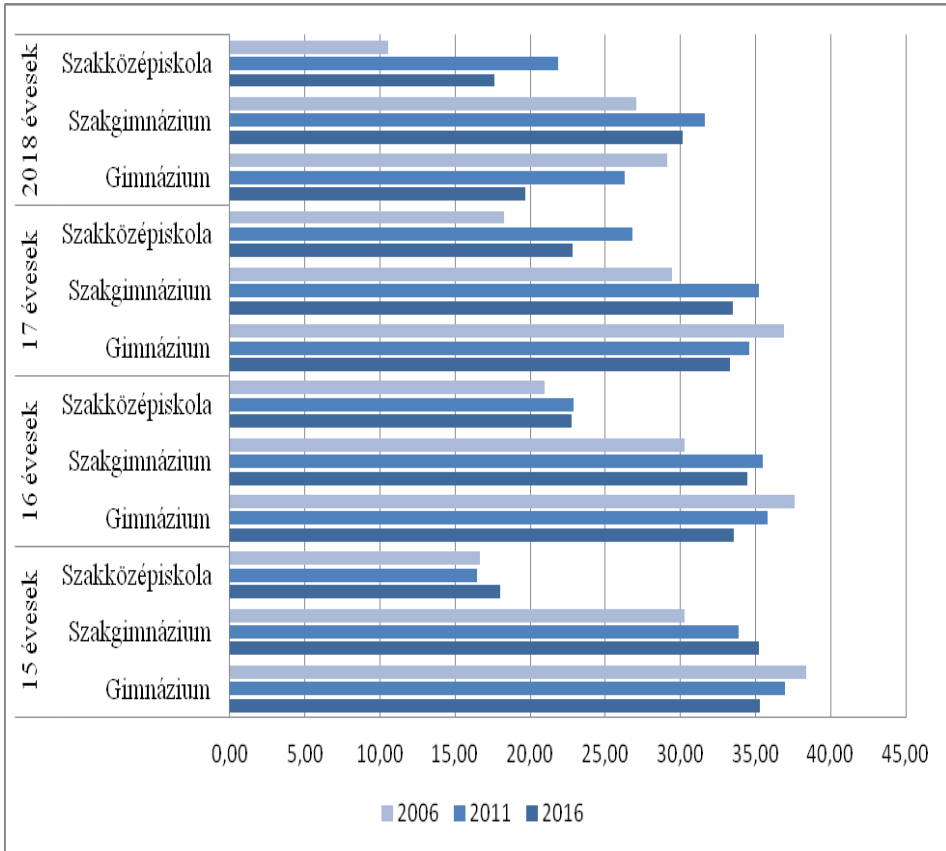
Egy érintett kolléga 2014-ben közreadott véleménye rávilágít a legjellemzőbb helyzetre (<http://hivatlanul.com/szakoktatasrol/>): „egészségügyi szakképzésben dolgozom elméleti szakoktatóként... Alkalmazásunkkor a szakképzési törvény a szakágnak megfelelő felsőfokú végzettséget írta elő, ezzel pedagógus munkakörben alkalmazhatók voltunk.... mostani állás szerint pedagógus végzettség megszerzését kell elkezdenünk 2018-ig, ezt követően, ha van más, aki a feltételeknek megfelel, a továbbiakban nem alkalmazhatnak minket. De az egészségügyi szakoktatók képzése 2006-ban, egészségügyi szaktanárképzés 2007-es kezdés után 2010-ben szűnt meg, (a képzés 1-2 évfolyamot élt meg). Jelenleg Magyarországon nincs a szakágnak megfelelő szakoktatói képzés. Utánanézttem, még egy szolgáltatási szakágazat van, amelyiknek most nincs szaktanár képzése....A törvényalkotók igazán rendesek, bármilyen szakos tanári diploma megfelelő.”

A 2015. évi LXVI. törvény szerint kétféle középszintű iskolatípusban és felnőttképzésben történik a szakoktatás, más-más minisztériumi irányításával, ami az elmúlt évben ismét változott (Innovációs és Technológiai Minisztériumhoz került), de a szaktanárok képzése maradt az Emberi Erőforrások Minisztériumának kompetenciájában. A szakoktatásban dolgozók szakmai-pedagógiai ellátottságának javítása és a szakoktatóknál a BA szint bevezetése jelentős előnyökkel járhatott volna. Ezt a hiátust igyekezett a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara a saját stratégiai elképzelésének érvényesítésére felhasználni, és a szakképzés tartalmi és intézményi átalakításában meghatározó szerepet betölteni. Az MKIK saját koncepcióját rögzítő 2005-2013 stratégia nagymértékben befolyásolni tudta a törvényhozást, sőt ezt folytatta volna a Javaslat az MKIK stratégiájára a felnőttképzés területén 2010 – 2020 előterjesztés is, ami azonban ma már nincs az MKIK honlapján. Ennek okát feltehetően a megváltozott helyzetértékelés adja, létezéséről, főbb pontjairól azonban olvashatunk a megyei szervezetek válaszaiban, illetve más portálokon. (https://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_szakkepzes_es_gazdasag/tananyag/JEGYZET-32-Irodalomjegyzek.html)

A következő ábrán jól látható hogy jelentősen megnőtt a szakképzést választó diákok aránya. A szakképzésben növekvő létszám jelentőségét nemcsak a gazdaság kereslete, hanem több tényező is magyarázza. Közülük talán a legismertebb, hogy milyen a beiskolázottak között a jövedelmi, a társadalmi háttér szerinti megoszlás. Nem szükséges hosszú távú adatsorokat vizsgálni, mert sokkal jelentősebb és sürgetőbb annak felismerése, hogy az elmúlt évtizedben tovább nőtt az amúgy is rendkívül magas hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya ebben az oktatási szegmensben: 2008-ban a halmozottan hátrányos helyzetűek aránya 85,05 % volt, 2016-ban 87,22%. (Közoktatási indikátorrendszer, 2017).

1. diagram: A középiskolás korúak aránya korévenként
 Diagram 1: Percentage of secondary school students age

Szajt szerkesztés. Forrás: A közoktatás indikátorrendszere 2017(Szerk Varga J.)

Eszerint 2016-ban a szakoktatásban részt vevő gyermekeink közel 90 %-ának a taníttatása komoly erőfeszítést jelent a családjuknak, miközben a társadalmi mobilitásuk érdekében másirányú továbbtanulást nehezen engedhetnek meg. Másrészt a szakember utánpótlás a mai gazdaság egyik legégetőbb feladata, ezáltal a szakképzés, ami egyben társadalmi felelősségvállalásra ösztönöz, startégiai feladattá emeli a szakképzés minden szintjének a korszerűsítését. Beletartozik, hogy minőségi oktatással emelje ki és segítse a vezetili tanulókat, a munkaerőpiachoz igazodó, az önképzéshez szükséges kompetenciákkal bocsássa útjára a szakembereket. Ehhez a feladathoz a szakképzési intézményekben a szakmát oktató pedagógusok létszáma, iskolai végzettsége nem igazodott kellően.

5. Az egészségügyi szakmai tanárképzés eddigi tapasztalatai

A 2018-as választások után, vagy az egyre nyilvánvalóbbá váló szakemberhiány felismerésének köszönhetően jelentős szemléletváltás következett be a szakképzést irányítók kommunikációjában. Az új Innovációs és Technológiai Miniszter, Palkovics László a szakképzés felügyeletét is átvette, és szintén régi szakembernek számít a szakképzésért és felnőttképzésért felelős helyettes államtitkár, Pölöskei Gáborné is. Az eltelt időszak még csak a tervek ismertetésére és néhány intézkedésre volt elégséges, így felvázolták, hogyan képzelik el a szaktanári pálya népszerűsítését.

(https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=978).

Ebben nincs semmi új, hiszen a terv lényege, hogy egy képzési ciklusban meghatározott kreditarányban tanulnak szakmát és pedagógiát, „így a tanulmányai végén a hallgató egyszerre vehetné át a mérnöki és a mérnökstanári diplomáját”. Nincs szó más szakmai tanárokról! Bizakodóak az új iskolatípusok eredményességében, de inkább a jövőt tervezik és nem a jelen hiányosságaira koncentrálnak, ami egy új szervezet vezetőitől természetesnek is tekinthető.

Meglepőbb az MKIK elnökének, Parragh Lászlónak a változó szemléletmódja, aki a Szakmák Európa bajnoksága, az EuroSkills rendezvénye után olyan nyilatkozattal lepte meg a közvéleményt, amely egy változó kamarai stratégia kialakítását sugallja.

(https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=978)

Érdeklétné tenné a gyakorlati oktatókat, hogy az oktatásban maradjanak, bár épp a kamara akadályozta meg a pedagógusi életpályába való belépésüket. A verseny jó alkalom volt arra, hogy kijelentse „a tananyagok tartalmát a mai kor elvárásaihoz kell igazítani, mert hihetetlen sebességgel jönnek olyan szakmák, amelyek pár évvel ezelőtt még nem léteztek.”

A Magyar Pedagógiai Társaság nevében a Kiss Árpád Emlékkonferencián már 2017-ben kijelentette Révész György „A közoktatási szakképzés és a gazdaság kapcsolatát teljesen más alapokra kell helyezni.” (<http://pedagogiai-tarsasag.hu/szakkepzes-megujitasa-es-eletut-tamogato-palyaorientacio/>)

A legnagyobb várakozással az egészségügyi reformok híreire vártunk, hiszen mind az EMMI új minisztere, mind az elmúlt félévben egymást váltó két államtitkára nagyszabású reformokat jelentett be a nemzeti egészségprogramokról. A tartalmukról egyelőre keveset tudunk, néhány intézkedést be is jelentettek, és csak remélhetjük, hogy a szakképzés megújításáról is lesz előterjesztés.

(http://medicalonline.hu/eu_gazdasag/cikk/egeszsegugyi_temaju_eloterjesztesek_a_kormany_elott)

Az egészségügyi szakmai tanárképzés a Debreceni Egyetem Egészségügy Karán osztott formában, mester szakként 2016-ban elindult. A felvétel alapkritériuma, legyen szakmai felsőfokú alapképzettsége a jelentkezőnek. Amennyiben egyetemi diplomával, MSc-vel, doktori fokozattal rendelkezik, úgy

számára a képzés időtartama két félév, a BA fokozattal (ápoló vagy dietetikus, gyógytornász, mentőtiszt, szülésznő, védőnő, népegészségügyi ellenőr, egészségügyi szakoktatói szakképzettséggel) felvételizőknek pedig négy félév a tanulmányi idő. Megjegyzendő, hogy az intézmény él a validáció törvényes lehetőségével, és a feltételekkel bizonyítottan rendelkezők esetében a tanulmányi időt csökkenthetik a munkatapasztalat alapján szerzett (tacit) tudás megmértetését vállaló hallgatók. A képzés céljai között szerepel, hogy iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szak- és felnőttképzésben folyó elméleti és elméletigényes szaktárgyak oktatására, az ehhez kapcsolódó pedagógiai munka ellátásra alkalmas tanárokat készítsen fel. Az északalföldi régió mindhárom megyéjében van egészségügyi szakközépiskola, illetve szakgimnázium, amelyek gyakorlóiskolaként segítik a felkészítést.

A hallgatókkal rendszeresen készíték interjúkat, kérdőíves felméréseket, és az első kérdéskörben a személyes attitűdjükre, motivációjukra kapok választ, a másodikban a munkájukat érintő kérdések szerepelnek, másrészt véleményt formálhatnak a képzési rendszerről, gyakorlatról. Ez évente 40-50 új kérdőívet, és 10-15 interjút jelent az egészségügyi szakmai tanár szakosok esetében, amelynek anyagát most nem kívánom elemezni, csupán 55 kérdőív alapján néhány általuk jelzett, és a saját kutatásom alapján lényeges problémakörre utalnék.

A megállapításaim a következők:

1. Arra a kérdésre, hogy mit gondolnak, hogyan illeszkedik az iskolai szakképzettség és a felnőttképzés során szerzett OKJ képzés egymáshoz, válaszukból feltárult, hogy különösen az ápoló képzésben milyen nagymértékű szakmai hierarchia, elismerési különbségek vannak.

Nem csodálható ez, hiszen az OKJ jegyzékben 66 egészségügyi képzés szerepel (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1200150.KOR>), ebből 37 kizárólag iskolarendszeren kívüli szakképzésben szerezhető meg, és itt is lehet felnőttképzési és munkahelyi képzéseket is találni. A következő zavaró tényezőnek a jelenlegi szakképzési centrumokhoz tartozást említik azok a hallgatók, akik egészségügyi szakközép – jelenlegi nevén szakgimnáziumból – jöttek. Valójában az iskolai gyakorlati képzésük lehetőségei szűkülnek.

2. A felsőfokú (54, 55-ös) OKJ-s képzések érettségi után szerezhetőek meg, és ezt már szívesebben minősítenék felsőoktatási szakképzési szaknak, amely nemcsak rangban jelent többet, hanem a későbbi továbbképzésekben is jobban hasznosítható, beépíthető lenne.

3. A tanár szakos hallgatók elsősorban a munkahelyi érvényesülésük, a munkakörük megtartása érdekében vállalták a tanulást, de a magasabb fizetési kategória elérése is szerepelt a válaszok között. A munkahelyüket érintő kérdésekre a válaszadók 60-60%-ban jelölték meg, hogy biztos a munkahelye, és jó kollegiális környezetben dolgozik. Azt már csak a hallgatók 38%-a írta, hogy van előrelépési lehetősége, és ugyanennyien gondolják, hogy figyelembe veszik a kezdeményezéseit, ami az erősen hierarchikus egészségügyi rendszerben hihető,

sőt viszonylag elfogadhatónak mondható. Még kevesebben, 20%-uk gondolja úgy, hogy jelenlegi munkakörében használni tudja az ismereteit, képességeit, ami szintén motiválhatta a továbblépésre. Vezetői funkciót senki nem tölt be, de a főnökével elégedettek aránya megegyezik a jó közösséget és a biztos munkahelyet megjelölőkével.

4. A következő kérdéscsoport a jelenlegi oktatásról alkotott véleményükre fókuszált. Arra a kérdésre, hogy a tapasztalataik szerint a képzések megfelelnek-e a munkaerőpiaci keresletnek, senki nem válaszolta azt, hogy nagymértékben. A csak valamilyen- (43%) és a kismértékben (49%) minősítést adták. Volt, aki mindkét minősítést bejelölte, feltételezhetően differenciálta az egyes képzéseket. A témában feltett öt kérdésre kapott válaszok hasonlóak, a legmagasabb arányú a kismértékben minősítés arról, hogy aktívan bevonja-e az iskola a tanulókat a tanulási folyamatba, kínál-e iskolán kívüli vonzó szakmai programokat, de a legsúlyosabbnak azt a véleményt tarthatjuk, hogy a válaszadók 89%-a szerint az iskola csak kismértékben készíti fel a fiatalokat az életre. Ebből adódott az a kérdéskör, hogy mit tartanak a tanárjelöltek az ifjúság legégetőbb, legsúlyosabb problémáinak. Kiderült, hogy a munkanélküliséget, a kilátástalan jövőt, a családalapítás feltételeinek a hiányát, a szegénységet, az elvándorlást, stb.

5. Arra is kíváncsi voltam, hogy az ifjúságnál megjelölt problémákat a saját életükben, munkájuk során tapasztalják-e. Ezen kívül érdekelt, hogy megvannak-e azok a személyiségjegyek, amelyek a tanári munkához szükséges empátiához és toleranciához szükségesek. A válaszadók a családot életük legfontosabb értékének jelölték meg, ezt követte az önmegvalósítás igénye, ami zömmel a női válaszadók esetében jelzi, hogy az életpálya szakaszaiban ez az élethosszig tartó tanulás jelentőségét növeli. Az elvándorlás, mint lehetőség csak egy megkérdezettnél szerepelt, de harmaduknak van külföldön dolgozó családtagja, rokona. A megkérdezettek nem tanultak külföldön, turistaként viszont háromnegyedük üdült, kirándult. Ennél többet általában nem is terveznek, de tervezik a rokonlátogatást, a vásárlást is úticélként. Talán nem túlzás ebből arra következtetni, hogy legtöbben csak passzív nyelvtudással rendelkeznek.

6. Az egészségügyi tanárjelöltek körében külön jelentősége van annak, hogy a környezetében a másságot hogyan viseli el valaki. Az előítéletek hasonlóan nyilvánultak meg, mint a korábban vizsgált más pedagógus rétegeknél, bár az arányok szerint kicsit kiegyensúlyozottabb és magasabb a toleranciaszintjük. A válaszok azt igazolják, hogy szomszédnak vagy barátnek leginkább a fogyatékkal élőket (26-28%), hasonló arányban a homoszexuálisokat (25-26%) fogadnák el. A rangsorban közel azonos elbírálásban következnek a roma származásúak és a régebben drogfüggők (22-24%), és végül az AIDS-szel fertőzötteket (21-22%) tudják elképzelni szomszédnak vagy barátnek, de tíz százalék körüli azoknak az aránya, akik egyáltalán nem tudják elképzelni sem a baráti, sem a szomszédi viszonyt a romákkal, a régebben drogfüggőkkel és az AIDS-szel fertőzöttekkel.

A tanulmány konklúziója az, hogy a szakmai pedagógus képzés napjaink legsürgetőbb oktatásfejlesztési és társadalmi feladatai közé tartozik. Jelenleg több gazdája van, és ez veszélyes lemaradást, zsákutcás eltévelyedésket okozhat. Jó lenne a nemzetközi tendenciákat figyelembe venni, a jó példákból okulni, és az UNEVOC = International for Technical and Vocational Education and Training, közismert rövidítéssel a TVET konferenciáin részt venni, elsősegítve ezzel a munka világában a tanítást és a tanulást.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csapó Benő (2007): A tanári tudás szerepe az oktatási rendszer fejlesztésében, Új Pedagógiai Szemle 57. évf. 3-4. sz. pp. 11-23
- Berki Éva (2015): Képzés-fejlesztés a szakmai tanárképzésben, Opus és Educatio 2. évf. 3. sz. pp.78-87
- Faludi Szilárd (szerk., bevezetést és jegyzeteket írt) (1969): Kármán Mór válogatott pedagógiai művei. Tankönyvkiadó, Budapest
- Hankiss Elemér (2001): A tanári pálya foglalkozási ártalmairól, In: A tanári pálya (szerk: Papp János), Debreceni Egyetem, pp. 249-257.
- Harcza István – Kulcsár Rózsa (1986) Társadalmi mobilitás és presztízs KSH, Budapest
- Javaslat az MKIK stratégiájára a felnőttképzés területén 2010 – 2020, <https://www.mkik.hu/hu/magyar-kereskedelmi-es-iparkamara/szakkepzessel-kapcsolatos-dokumentumok-2024>, letöltés: 2018.09.03.
- Keller Márkus (2010): A tanárok helye, A középiskolai tanárok professzionalizációja a 19. század második felében magyar–porosz összehasonlításban. L'Harmattan, Budapest
- Láczay Magdolna (2018): A szervezeti változások és a szervezeti kultúra kapcsolata egy halmozottan hátrányos térség pedagógusainak attitűd vizsgálata alapján, Taylor: Gazdálkodás- és szervezéstudományi folyóirat: VIKÉK 10. évf. 1. sz. pp. 149-159.
- Nagy Mária (2001): A tanári pálya választása In: A tanári pálya (szerk: Papp János), Debreceni Egyetem, pp. 103-121.
- Varga Júlia (szerk.) (2018): A közoktatás indikátorrendszere 2017. MTA Közgazdasági és Regionális Tudomány Kutatóközpont Közgazdaságtudomány Intézet, Budapest